

HAMAMKÖY

TARİHİ

Yapılan araştırmalar sonucu Hamamköy ile ilgili herhangi bir resmi belge bulunamamıştır. Köyün tarihi ile ilgili elimizde köyde bu konuda bilgisi olanların anlattığı rivayetler vardır. Buna göre köy, 11.yüzyılda kurulmuştur. İlk kurulduğunda 35 haneliyken, daha sonra nüfusun artmasıyla bugünkü halini almıştır.

"Hamamköy" ismi burada bir sıcak su merkezi olmasından gelmektedir.

COĞRAFİ KONUMU VE YERLEŐİM DURUMU

Hamamköy, Kocaçay'ın üst yamacına kurulmuştur. Güneyinde Sefaköy, güneydoğusunda Şeyhler, kuzeyinde Hisarcık arazisi, kuzeydoğusunda Aşağıyoncaağaç, batıda Kutluhaller köyleri ile çevrilidir. En yakın komşu köyü Sefaköy'dür.

Yerleşim biçimi "toplu yerleşme" şeklinindedir. Bu türlü yerleşmeleri oluşturan köylerde evler arasında geniş açıklıklar bulunmaz ve alan üzerinde toplu bir görünüş belirir. Kurulduğu yer önce orman içindeyken; zamanla orman harici bir köy durumuna gelmiştir. (Resim:10-14)

Köyün kuruluş şeklini anlatacak olursak; girişinde karşılıklı hat halinde sıralanan evler, köy meydanını geçtikten sonra bitişik nizam köy düzeni, arkalara doğru ilerledikçe daha toplu hale gelmiştir. Köyün en aşağı kısmında yine yan yana, tek çizgi halinde sıralanan evlerin sona erdiği görülür. Köyde bir kısım tarlalar, girişte hat halinde sıralanmış evlerin arasındaki arazilerde, bir kısmı Hamamköy-Sefaköy yolu üzerinde, bir kısmı ise Kocaçay deresinin karşı yakasındaki arazilerde yer alır. Derenin karşı yakasındaki tarlalara traktörle ulaşılmaktadır.(Resim:15-27)

İKLİM

Kütahya'nın içinde bulunduğu geçiş iklimi etkisini Hamamköyde de gösterir. Yağışlar özellikle bahar aylarında yoğundur. Kışlar oldukça sert, zaman zaman kar yağışlı geçer.

BİTKİ ÖRTÜSÜ VE DOĞAL KAYNAKLARI

Köyün temel bitki örtüsünü orman (meşe, çam) ve çayırırk araziler oluşturur. Köy, doğal kaynak yönünden zengindir. Köyün yakınındaki arazilerden boraks madeni çıkarılmaktadır.

Köyün önemini arttıran yeraltından fışkıran sıcak su kaynaklarıdır. Köyün faydalandığı iki kaynak vardır.İlki 28 Mart 1970 'deki depremle ortaya çıkan ve şu anda köyün hamamı işlevini gören sudur. Depremde Hamamköy kaplıca sularının eski kaynağının debisi azalmış ancak aşağıda yeni bir kaynak ortaya çıkmıştır. Sıcaklığı 51°C aşar. Eski kaynağın olduğu yerde eskiden kalma havuz yıkıntıları vardır. Banyo yapmada kullanılan bu sudan içme kürleriyle de yararlanılmaktadır. Mide, bağırsak, karaciğer ve safrakesesi hastalıklarında etkili olduğu, banyo uygulamalarında da cilt ve kadın hastalıklarına iyi geldiğine inanılmaktadır.

Bu hamamın işletmesini muhtar, açık ya da kapalı ihale yoluyla en çok parayı teklif edene bırakılmaktadır. İşletmeyi alan köylü, kararlaştırılan parayı her ay muhtara elden teslim etmektedir. Mülakat yaptığımız dönemde ihale tarihinin yakalştığını belirten hamamın işletmecisi aylık ve yıllık gelirini söylemeden önce vereceği rakamın kimse tarafından duyulmayacağına dair bizden garanti istemişti. Köy dışından olan hamamcı, kazancı duyulursa daha fazla kişinin ihaleye gireceğini bunun da fiyatı arttıracığını belirtmişti. 1970 yılına kadar salmayla yapılan köy işleri, Hamamın inşasından sonra buradan kazanılan parayla karşılanılmaktadır.

İkincisi ise köyün yukarısında bulunan ve Esire denilen kaplıcalardır. Esirede bir tane etrafı duvarla çevrili, diğeri açık iki tane havuz bulunmaktadır. Kapalı olanı kadınlar, diğeri erkekler tarafından kullanılmaktadır.

ESİRENİN TARİHİ

Esirenin tarihi ile ilgili tüm bilgiler rivayetlerden ibarettir. Emet'in kuzeybatısında bulunan Kazıklı Voyvoda'nın da hapsoldüğü Eğrigöz Kalesi'nde tutuklu bulunan esirler, buradan kaçmanın mümkün olmadığını, ancak ölüm neticesinde buradan kurtulabileceklerini düşünmektedirler. O devirde tedavisi mümkün olmayan cüzzam hastalığı bu kaledeki esirlerde de mevcuttu. Cüzzamlı bir mahkum "nasıl olsa ölüm var" diyerek, kalenin dibinden geçen Emet çayına kendini

atar. Kış ayında çayın suları yükseldiğinden esir ölmez. Suyun akışının tersine doğru yüzer ve bitkin düştüğünde kendini suya bırakır. Suun içindeyken, sıcaklığında bir değişiklik olduğunu hisseder. Bu sıcaklığı takip ederek sıcak suyun kaynaklarını bulur. Bu kaynaklarda hem ısınır, hem saklanır. Zamanla vücudundaki yaralar iyileşir. Hastalıktan kurtulmanın verdiği sevinçle tekrar kaleye döner. Yetkililere nasıl iyileştiğini anlatır. Onlar da hasta esirleri hergün bu kaplıcalara getirir, götürürler.

Bu mahkumlar da iyileşince buraya "Esir Hamamı" denmeye başlanır. Esir hamamı ismi zamanla değişerek "Esire" olarak söylenmeye başlanır.

Bir rivayete göre de kaçan mahkum kadındır ve sıcak su kadın hastalıklarını iyileştirdiğinden buraya "Kadın Esirler" anlamına gelen Esire denmiştir.

Uzun zamandır Sefaköy ile Hamamköy arasında Esire yüzünden sürtüşme yaşanmaktadır. Esire, Hamamköy'den yaklaşık 3 km uzaklıktadır. Esireden yararlanmak isteyen 120 kadar köylü bu bölgeye gelerek Sefaköy'ü kurmuşlardır. Ancak Hamamköy halkı Esirenin kendilerine ait olduğunu iddia etmektedirler. Sonunda belediye bu kargaşa ve sürtüşmeye son vermek için araziyi istimlak ederek etrafını çitle çevirmiştir. Bu yıl ilk defa esireye şifa bulma ümidiyle gelip çadır kuranlardan çadır kirası ve havuz kullanma ücreti alınmaya başlamıştır. (Resim:28)

Esire iki köy arasında bir müddet çekişme konusu olduğundan etrafına turistik hiçbir tesis kurulmamıştır. Bu nedenle bu sıcak su kaplıcasının ne civar köylere ne de Türkiye turizmine bir katkısı vardır.

ULAŞIM

Sabah 8.00, öğle 12.00 ve akşam 18.00 saatlerinde en yakın civar köy olan Dereköy'e kalkan belediye minibüsleri köyden geçer. Emet-Gediz arası yolcu taşıyan araçlar, saat 9.00 ve 15.00'da köyden hareket eder ve 14.30, 17.00 saatlerinde geri döner. Bu saatlere bağlı kalmak istemeyen köylüler, taksi adını verdikleri özel otolarıyla ilçeye giderler.

KÖYDE VAROLAN İMKANLAR

POSTA VE TELEFON HİZMETLERİ:

Köyde bir postane bulunmamaktadır. Köy halkına mektup 3 günde bir gelmekte ve şahıslara dağıtılmak üzere köy kahvesine bırakılmaktadır. Ancak mektup göndermek isteyenler ilçeye bizzat gitmekte yada giden biri vasıtasıyla mektuplarını ulaştırmaktadır.

YOL:

Hisarcık-Gediz yolu köyün içinden geçmektedir. Köy, Hisarcık'tan 7, Gediz'den 40 km. uzaklıktadır. Önceleri toprak olan yol, devlet tarafından 1996'da asfalta dönüştürülmüştür. Böylece ilçeye köy arası ulaşım kolaylaşmıştır.

ELEKTRİK:

Köye elektrik 1970 yılında gelmiştir. Elektriksiz ev bulunmamaktadır. Faturalar 3 ayda bir ödenmektedir. Akşamları seyrek yerleştirilmiş olsa da sokak lambaları yanmakta ve etraf kısmen aydınlatılmaktadır.

SU:

Köy muhtarı Ali Erdoğan, büyük uğraşlar sonucu devletten ana boru hattı sağlayıp yolu kepçeyle kazdırarak su imkanı sağlamıştır. Daha sonra köylü, kendi imkanlarıyla diğer boruları temin ederek evlerine suyu getirmiştir. Ancak, yeterli maddi imkanı olmayan köy girişindeki evlere su bağlanamamıştır. Bunun yanında kapının önüne kadar tesisatı alıp evin bölmelerine tesisat kurdurmayan haneler de vardır.

1994 yılında köyün hemen her evine su bağlanmıştır. Köyde hamam olduğundan evdeki çeşmelerden yaz kış sıcak su akmaktadır. Köye su Esire'den sağlandığından köylüler su parası ödemezler.

KANALİZASYON:

Köyde evine kanalizasyon borusu döşeyen ve öncülük eden Mehmet Tanrıverdi adlı bir köylüdür. Bunun üzerine bir kısım köylü aralarında para toplayarak boruların geçeceği yol devlet tarafından asfaltlanmadan kendi imkanlarıyla kanalizasyon teşkilatını döşemişlerdir. 1996 yılında kanalizasyon şebekesi

tamamlanmıştır. Ancak köyün girişindeki evlere maddi imkansızlıklar yüzünden kanalizasyon yapılamamıştır. Kanalizasyona giden atık sular da köyün aşağısındaki dereye akmaktadır.

ÇÖP:

Köyde yalnızca hamamın bulunduğu yerde sabit bir çöp tenekesi bulunmaktadır. Hisarcık Belediyesine ait çöp arabaları buradaki çöpleri toplarlar. Köylüler, çöplerini biriktirip buraya atmazlar; yemek artığı niteliğindeki çöpleri hayvanlara yem olarak verilir. Pet şişe, yağ tenekesi, plastik torba gibi çöpler uygun bir yerde yakılarak imha edilir. Bu işlem sırasında köylülerin çok dikkatli olduğu söylenemez; zira dibinde gazyağı bulunan bir tenekenin yanıp patlaması sonucu küçük bir çocuğun yüzü hafif şekilde yanmıştır. Hamamın yanındaki odalarda kalanların da burada bulunan çöp tenekesini kullanmada yeterince hassas davranmadıkları, çöplerini etrafa attıklarını ve odaların arkasında tarlası bulunanların bu çöplerle uğraşmak zorunda kaldıkları belirtilmiştir.

KÖYDE OLAN KAMU VE ORTAK MALLAR

OKUL:

Köyde iki derslikli bir ilkokul bulunmaktadır. 1964 yılında yapılan okulda iki öğretmen görev almaktadır. Öğretmenlerden bir tanesi 1., 2., 3. sınıfları okuturken; diğeri 4.ve 5. sınıfların eğitimiyle ilgilenmektedir. (Resim:29) İlkokuldan sonra eğitim ilçe merkezindeki okullarda devam etmektedir. "Sekiz yıllık eğitim" kanununun çıkarılmasından önce sadece bir kısım erkek çocuklar ilçeye eğitime gönderilirken; bu kanun yürürlüğe konduktan sonra bütün köy çocuklarının taşımali sistemle okula gönderilmesi gündeme gelmiştir. Köy halkının bu durumdan hiç de hoşnut olmadığını belirtmekte yarar vardır. Okulun bulunduğu bahçede bir de öğretmenlerin kullanımına tahsis edilmiş lojman bulunur. (Resim:30)

CAMİ:

Köyde tek minareli bir cami bulunmaktadır. Küçük bir avludan geçilerek camiye girilmektedir. Caminin yanındaki lojmanda imam ve ailesi kalmaktadır.

Sadece devlet maaşıyla geçinen imama, köy halkı yiyecek yardımı yapmaktadır. (Resim:31)

MEZARLIK:

Köyün girişinde küçük bir mezarlık bulunmaktadır.(Resim:32) Mezarlığın yanında istayanların namaz kılabilceği ufak bir yapı vardır. (Resim:33)

ÇEŞME:

Köyde 7 adet çeşme bulunmaktadır. Caminin yanındaki çeşme 1999 yılında Almanya'da çalışan bir köylü tarafından restore edilmiştir. Çeşmelerden akan su oldukça kireçlidir. Sadece köy halkı değil, caminin yanındaki çeşme hariç köyün büyükbaş hayvanları da bu çeşmelerden su içmektedirler. Köyde sıcak su kaynağı bulunmasından dolayı soğuk su yalnızca bu çeşmelerden sağlanabilmektedir (Resim:34)

MERA-OTLAK:

Biri mezarlığın hemen yanında, diğeri çayın karşı yakasında olmak üzere iki mera veotlak bulunmaktadır. (Resim:35-37)

KÖPRÜ:

Köyün ortak malları arasında bir de köprü vardır. Kocaçayın üzerinde bulunan tahta köprü karşı tarafa geçişi sağlamaktadır. Köprü şu an kullanılamamaktadır. (Resim:38)

ÇAMAŞIRLIK:

Çamaşırılık iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda sadece çamaşır yıkanmaktadır.(Resim:39-41) Köy kadınlarının bir kısmı, çamaşırılıkta çamaşır yıkamayı tercih etmektedirler. Özellikle yaz başlarında evde oturma grubu olarak kullanılan yastık ve minderler burada yıkanmaktadır. Çamaşırının yıkanmasında eskiden 50 kg.'lik çuvallar halinde kil satın alınıp kullanılırken; son 10 yıldır çamaşırılar, çamaşır suyu, Tursil ya da sabun kullanılarak yıkanmaktadır.

Yalağa benzeyen ikinci kısımda ise çamaşırların yıkanmasının yanı sıra buğdaylar yıkanmakta, hayvanların da su içmesine izin verilmektedir. (Resim:42)

Çamaşırlığın yanında bir de umumi W.C. bulunmaktadır.

FIRINLAR:

Köyde 8 adet fırın vardır. Köyde fırınların kullanımı kurallara tabidir. Aslında şahsa ait olan bu fırınlar, fırın sahibine yapılan ekmekten verilmek suretiyle köyün ortak malıymış gibi kullanılır. Bir iki kadın önceden fırın sahibine haber vererek topladıkları odunlarla fırını yakmaya giderler. Köy halkı çok odun harcanmasını diye sıcak fırın ararlar, bu nedenle her fırın eşit ölçüde çalışmaz. Fırınlarda ağırlıklı olarak ekme yapılır. Yaz aylarında mısır közlenir, kelle ve güveçte et pişirilir. Fırın sahibi kendi ihtiyacı olan ekmeği ayrıca yapar. (Resim:43-44)

KÖYDE TİCARİ ÜNİTELER

HAMAM VE ODALAR:

Hamamköy Hamamı 1970 Gediz depreminde sıcak suyun fışkırmasını fırsat bilen köylüler tarafından yapılmıştır.(Resim:45) Yapım sırasında Emet kaymakamlığı'ndan maddi destek alınmıştır. Hamamın inşası için köyün meraları satılmıştır. Hamam, bir büyük havuz ve arka tarafta iki aile odasından oluşur.(Resim:46-49). Girişte bir de soyunma odası vardır. (Resim:50-51) Sabah ve akşamları erkeklere, öğle vakti kadınlara hizmet verilmektedir. Hamamın yanında bulunan dört oda, buraya şifa bulmaya gelenlere ücret karşılığı kiralanmaktadır.(Resim:52) Her odada bir oturma odası, bir yatak odası, mutfak, banyo, tuvalet ve balkondan bulunmaktadır.(Resim:53-56)

Odalardan üçü hamamı işletene, biri de muhtara aittir. İlçeden resmi misafirler geldiğinde muhtara ait olan odada ağırlanır. Çalışma yapılan süre içinde muhtara ait odada ücret karşılığı kalınmıştır. 1997-1998 tarifesine göre odaların geceliği 1000 000 TL.'dir. Hamamın kişi başına kullanım ücreti köy içindekiler için 50 000, köy dışındakiler için 60 000 TL'dir. Aile odalarını kiralayanlar 250 000TL ödemektedirler. Daha önce de belirtildiği gibi hamamın işletmesi ihaleyle verilmektedir.

KAHVE VE BAKKAL:

1984 yılında Kütahya Valiliği, Emet kaymakamlığı ve köylünün işbirliğiyle yapımına başlanan kahve, 1985 yılında faaliyete girmiştir. Kahvenin üst katı köy odası olarak kullanılır. Kahvenin yanında bir de bakkal bulunur.(Resim:57-58) Aynı zamanda kahvenin bahçesinde bir de Atatürk büstü bulunmaktadır.(Resim:59) Kahvenin işletmesi, üç yılda bir ihale usulüyle bakkalla beraber köylülerden birine devredilir. Ağustos 1998 tarihinde köyde çalışma yapıldığı sırada ikinci bir kahvenin inşasına başlanmıştır. 23 Nisan 1999'da köye yapılan ziyarette kahvenin hizmete açıldığı görülmüştür. Kahve sabah erken saatlerde açılmakta, akşam 21.00'a kadar açık kalmaktadır. Cuma günleri Cuma Namazı için kahve kahve kapalırır, cami çıkışı tekrar açılır. Kahveye kadınların girmesi geleneklere aykırıdır. Ancak, muhtarın sayesinde kahveye girilerek mülakat yapılabilmektedir. Kahvede şans oyunlarının hiçbir türü oynanmaz.

Bakkalla kahveyi aynı kişi işlettiğinden bakkaldaima kilitli tutulur. Müşteri geldiğinde açılır, satış bittiğinde yeniden kilitlenir. Bakalda yiyecek maddelerinin yanı sıra tuvalet kağıdı, selpak, sabun, deterjan gibi temizlik malzemeleri satılmaktadır. Satılan tüm ürünler, sipariş üzerine ilçeden kamyonlarla temin edilmektedir. Ayrıca bakkala hergün ilçeden hazır ekmek gelmektedir.

Köyün aşağı kısmında yalnız kış aylarında açılan bir kahve daha bulunmaktadır.

KÖYDE İDARİ YÖNETİM:

Köy idaresinde en yetkili kişi muhtardır. Eskiden köyde ihtiyar heyeti görev yaparken şimdi bu müessese yerini azalık sistemine bırakmıştır. Seçim döneminde muhtarla birlikte azalar da adaylıklarını koyarlar. Köylünün sayılan oyları sonucunda iki aza aynı oyu almışsa aralarında kura çekilmek suretiyle azanın kim olacağı belirlenir. Muhtarın, köylünün ihtiyaçlarının giderilmesi, refah ve huzurun sağlanması, zamanı geldiğinde ihalelerin usulüne uygun yapılmasını sağlama gibi görevleri vardır.

KÖYDE ADLİ OLAYLAR:

Köyde korucu yoktur. Hemen her evde silah bulunmaktadır. Böylelikle köy halkı kendi güvenliğini kendisi sağlamaktadır. Çalışma yapılan dönem boyunca hiçbir adli olayla karşılaşılmamıştır. Mayıs 1999 tarihinde köyle yapılan telefon konuşması sonucu köyde iki aile arasında sürtüşme çıktığı, giderek taşlı sopalı kavga şekline

dönüşen olayda bir kişinin öldüğü, biri başından olmak üzere çok sayıda kişinin yaralandığı öğrenilmiştir. Civar köylerde ve ilçede hayretle karşılanan olay mahkemeye yansımıştır. Adli tıptan alınacak rapor sonucunda huzursuzluğun artacağı, kan davasının başlamasından korkulduğu diğer köylülerle yapılan telefon konuşmalardan anlaşılmıştır.

KÖYDE SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

KÖYDE ŞİVE:

Hamamköy'de herkes Türkçe konuşmaktadır. Uzun yıllar Almanya'da bulunan birkaç hane başkanı Almanca da bilmektedir. Mülakat uygulama aşamasında ve sohbetler esnasında yaşlıların konuştuklarını anlamada güçlük çekilmiştir. Gençler ise özellikle bizimle konuşurken daha yavaş ve şivelerine dikkat ederek konuşmaya çalışmışlardır. Şimdi Hamamköy'de kullanılan bazı kelimeler ve anlamları listelenecektir.

akşap	ahşap	geçmişmiştir	geçmiştir	motor	traktör
Assarcık	Hisarcık	göççük	küçük	mücüde	müjde
böyük	büyük	göçürmek	yıkmak	örtme	başörtüsü
buyday	buğday	güve	damat	pançar	şekerpancarı
çalkırmak	çalkalamak	harek	çamaşırlık	sallangaç	salıncak
canbaz	hayvan	ilistir	süzgeç	sıvamak	sulamak
	tüccarı				
cebiz	oğlak	izinleme	resmi nikah	taksi	özel oto
cerez	çerez	karalık	önlük	tokuş	kepçe
cırlamak	ağlamak	karmak	karıştırmak	tutu	yazma
Çeyiz katarı	bohça	kasmak	kısmak	ünlemek	çağırarak
çingen	çingene	kavzamak	geçinmek	varmıştı	vardı
çocuklamak	doğurmak	kayınna	kaynana	yalım	herhalde
çömmek	çömelmek	kayınta	kayınpeder	yapıvecez	yapacağız
dam	ahır	kocaoğlan	ilk erkek	yaren	arkadaş
			evlat		
değişik	imece	konşu	komşu	yazmak	hamur
					açmak
erkeç	erkek keçi	koyulmak	koyulaşmak		
fransa	pırasa	kültür	dondurucu		
fışna	vişne	kumpir	patates		
gari	artık	mal	hayvan		

DİN VE ETNİK YAPI: Köy halkının tamamı Müslüman olup; Hanefi mezhebine mensupturlar. Köyde herkes kendini 'köyün yerlisi' olarak nitelendirmektedir.

SAĞLIK-TEMİZLİK:

Köyde herhangi bir sağlık kuruluşu bulunmamaktadır. Durumun aciliyetine göre ya Dereköy'deki sağlık ocağına gidilmekte, ya da Emet'deki S.S.K. Devlet Hastanesine başvurulmaktadır. Köyde sağlık ocağının olmayışı acil vakaların ölümlerine sonuçlanmasına sebep olmuştur.

Çocuk aşıları da Hisarcık'ta yapılmaktadır. Ücretsiz yürütölen aşı kampanyalarıyla özellikle Çocukfelci hastalığının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu kampanyalar sırasında köye seyyar doktor gelmektedir. Özellikle anne ve çocuk sağlığı, sağlıklı hamilelik ve sağlıklı doğum konularında köylölerin bilinçlendiğini görmek sevindiricidir. Hamamköy'de hemen herkesin evinde aspirin, ağrı kesici, boğaz pastili, öksürük şurubu, fitil gibi ilaçlar bulunmaktadır. Başağrısı, kulakağrısı, nezle, grip gibi hastalıklarda genellikle aspirin alınır. Daha önce komşusunun hastalandığını ve doktora gittiğini bilen köylö benzer durumla karşılaştığında doktora gitmeden komşusunun kullandığı ilacı ondan alarak kullanmakta ve bu yolla daha çabuk ve masrafsız iyileşeceğine inanmaktadır.

Modern tıbbın sunduğu ilaçlar yanında halk tıbbı kapsamına giren bitkisel ilaçlardan da yararlanılır. Hamamköy'de en çok kullanılan bitkisel ilaçlar aşağıda verilmiştir.

Bağırsak bozuklukları için gazoz içine aspirin eritilerek hastaya içirilir.

Tarla kenarlarında yetişen Düvenotu, açık yaraların iyileştirilmesinde kullanılır. Toplanan ot dövöldükten sonra açık yaraya sürölür ve sonra sıkıca bağlanır. Yaranın kısa sürede kapanacağı ve ağrının hafifleyeceği düşünölür.

Köyde yetiştirilen Akbaşlı adı verilen beyaz çiçekli bitki kaynatılır ve suyu karın ve mide ağrısı olanlara içirilir. Şeker hastaları da şekerkerinin düşeceğö inancıyla kaynatılmış Akbaşlı suyunu içler.

Köyde temizlik anlayışına değinecek olursak; köylölerin etrafı ve özellikle evlerini temiz tutmaya çalıştıkları görölür. Temizlik denince ilk akla gelen yaşanılan yerin yani evin temizliğidir. Kadınlar evlerini hergün süpürmek suretiyle temizlerler. Kış bittiğinde soba kaldırıldıktan sonra evdeki tüm yastık ve minderler çamaşırılıkta yıkanır, ev deterjanla temizlenir. Köyde buna 'büyük temizlik' adını verirler.

İkinci olarak da bulaşık ve çamaşırın temizliği gelmektedir. Köyde her öğünden sonra bulaşık yıkanmaktadır. Bulaşıklar ağırlıklı olarak hane başkanı eşleri kadınlar tarafından yıkanmaktadır. Bulaşık yıkayan diğere kişiler kız çocuklar ve gelinlerdir. Yazın ve kışın bulaşıkların yıkandığı mekanlar olarak mutfak, banyo, oda, kapı önü, abdestlik sayılabilir. Bulaşıklar elde, sıcak suyla ve deterjanla yıkanmaktadır.

Çamaşırlarda da benzer manzara karşımıza çıkar. Çamaşırlar da başta hane başkanı eşler olmak üzere kız çocuklar ve gelinler tarafından yıkanır. Yaz kış çamaşırlar, banyoda, odada, kapı önünde, çeşme başında veya çamaşırlıkta yıkanır. Kış aylarında çamaşırlıkta çamaşır yıkayanların sayısında azalma görülür. Çamaşırlar ağırlıklı olarak elde yıkanmakla beraber makinede çamaşır yıkayanlar da az değildir. Kadınlar çamaşırları gün aşırı yahut hergün yıkarklar; bunun yanında üç günde bir, haftada bir çamaşır yıkayanlar da vardır. Çamaşırlar kışın yaza göre daha seyrek yıkanmaktadır. Kışın ağırlıklı olarak üç günde bir ve haftada bir çamaşır yıkanmaktadır.

GIYİM:

Hamamköy'de kadınlar tülbent ya da yazma takarak başlarını daima kapalı tutarlar. 7-8 yaşlarındaki kız çocukların bir kısmının başlarının örtülü olduğu dikkat çekicidir.(Resim:60) Tüm kızlar en geç ilkokul bitiminde ailelerinin isteği üzerine başlarını temelli örterler. Başa takılan yazmanın farklı anlamları vardır. Genç kızların ve yeni evlilerin taktıkları yazmalar renklidir. Eşi ölmüş, yaşlı kadınlar desensiz düz beyaz yazma takarlar. Bunun dışındaki kıyafetlerin tektip olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Kadınlar, üzerlerine uzun kollu gömlek ya da bluz, kışın kazak giyerler. Altlarına eşofman ya da tayt tipi pantolon ve üzerine ayak bileğini kapatacak kadar uzun bol etek giyerler. Çorap olarak soket ya da diz altına kadar gelen naylon çorap kullanılır. Kadınlar evde terlik giymezler. Köyde dolaşırken ayaklarına lastik ya da terlik giyerler. Ev içindeyken yazmalarını boyunlarını açık bırakacak şekilde takarlar, dışarı çıktıklarında ise boyun ve saçlar görünmeyecek şekilde bağlanır.(Resim:61) Köy içinde kadınlar günlük kıyafetlerinin üzerine başka birşey giymezler. Ancak yaşlılar için durum farklıdır. Yaşlılar evden çıktıklarında vücutlarının üst kısmını siyah bir örtüyle örterler. Eteklerinin üzerine de peştemel adı verilen kalın kumaştan yapılmış ikinci bir etek giymeyi ihmal etmezler. Siyah ya da lacivert renkte kenarı kırmızı çizgili olan bu kumaş tek parça olup, vücuda dolandıktan sonra ipe belde bağlanır. (Resim:62) Genç kızlar çok nadir de olsa ilçeye indiklerinde eskiden siyah örtü ve peştemal kullanırlardı, şimdilerde ise uzun pardesüyü tercih etmektedirler. İlçeye inen kadınlar mutlaka ayakkabı giyerler.

Erkeklerin giyimi kadınlarınkı kadar ayrıntılı ve kurallara bağlı değildir. Erkekler, köyde kumaş pantolon, gömlek, mevsimine göre yelek ve ceket giyerler. Erkeklerin

ayağında yaz kış çorap bulunur. Birçokları hem köyde hem de ilçeye inerken ayakkabı giymeyi tercih ederler.

Erkeklerin giyiminde ilçede yahut köyde bulunma durumuna göre farklılık görülmez. (Resim:63) Küçük çocuklar da büyükleri gibi giydirilir, yazın t-shirt giyen çocuklara da rastlanmıştır.

BESLENME:

İnsanlar doğaya doğrudan el atarak yiyip içmezler. İster en alt ilkelerin, bir Avustralya yerli kabilesinin yanına, ister en yüksek düzeyde incelmış Amerikan ya da Avrupa toplumuna gidelim, hepsinde sofrta ortaklığı olgularıyla karşılaşıyoruz. İnsanlar çoğunlukla, ortak bir örtünün üstünde, bu işe ayrılmış bir toprak parçasında, bir ateşin çevresinde, bir masanın başında topluca yemek yerler. Her seferinde, yemeğin önceden seçildiğini, pişirildiğini, kızartıldığını, tatlandırılıp süslendiğini görürüz. Yemek yeme eylemi belli bir kurumun çerçevesi içinde olup biter; bu kurum ev, otel, restaurant ya da kantin olabilir. Yemeğin hazırlanması ve hazır tutulması, yenip bitirilmesi için her zaman bir örgütlenme vardır. Ailenin ve ev idaresinin kendine özgü yapısı, besin alımı süreci için ve genel olarak hazırlama süreci için de grubun başlıca düzenleyici olmasını zorunlu kılar.

(Malinowski 1992:109)

Hamamköy'de beslenme organizasyonuna bakıldığında sabah, öğle, akşam olmak üzere günde üç kez yemek yendiği görülür. Yemekler genellikle yer sofrasında yenmektedir; ancak uzun yıllar Almanya'da çalışıp köye dönenler, masada yemek yemeği tercih etmektedirler. Her öğünün vazgeçilmez besin maddesi ekmektir. Köydeki kadınlar ekmek ihtiyaçlarını kendileri yaparak yahut satın alarak karşılarlar. Yaz ve kış ekmekler, köy bakkalından, köye gelen ekmek arabasından veya ilçeden satın alınır. Haftada ortalama 12 ekmek satın alındığı tesbit edilmiştir. Satın alanların yanında büyük çoğunluk ekmeği evde yapar. Bunun en büyük nedeni unu-buğdayı kendi arazilerinden sağlıyor olmaları ve geçmişten gelen alışkanlıklardır.

Evde ekmek, hane başkanı eşi kadın, kız çocuklar ve gelinler tarafından yapılır. Köyde ekmek haftada bir veya on günde bir yapılır. Evde tüketilen ekmek miktarı mevsimlere ve hane büyüklüğüne göre değişse de haftada ortalama 9 ekmek yapılıp tüketilmektedir.

Ekmeğin yanında yazın ve kışın kahvaltıda çay ve süt içilmekte; peynir, zeytin, yağ, yumurta, bal-reçel, kızartma, söğüş domates yenmektedir. Öğle ve akşam

yemeklerinde hanenin ekonomik durumuna göre kırmızı et, beyaz et, su ürünü; pilav, makarna ya da patates yenmektedir. Yaz kış akşamları ağırlıklı olarak tarhana çorbası içilir. Köydeki hane başkanı eşlerinin tamamına yakını tarhana, erişte-makarna, salça, turşu, konserve, yoğurt, yağ, peynir, kavurma, kurutulmuş sebze gibi gıda maddelerini evde yaparlar. Evde tüketilen kırmızı et ve tavuk, genellikle ilçeden satın alınır; ancak et ihtiyacını kendi hayvanından sağlayanlar da vardır. Su ürünü ise kışın ilçeden satın alınır, yazın ise köyün aşağısındaki Kocaçay'dan ağla tutulur.

Ağla balık tutma: Çayda balık avlamaya karar verildikten sonra ilk iş olarak ağ kontrol edilir ve gerekli yerler onarılır.(Resim:64-66) Daha sonra düzgünce katlanan ağ traktöre konarak çayın yolu tutulur. Çayın derinleştiği, ağzının geniş olduğu bölgelerden başlamak için traktörle en uzak yere gidip çayın içinde avlana avlana ilerlemek tercih edilen yollardan biridir.(Resim:67) Ağ ele alınarak çayın sularına yarı bele kadar girilir.(Resim:68) Avlanan kişi ağı sol omuzunun gerisinden ileriye doğru fırlatır.(Resim:69-70) Ağ suya düştükten sonra kısa süre beklenir.(Resim:71-72) Daha sonra yavaş yavaş çekilir.(Resim:73-74) Ağın ağzı torba gibi büzülene dek çekildikten sonra sudan çıkarılır. (Resim:75) Ağa takılan balıklar yavaş yavaş ağdan kurtarılır ve balıklar bir torbanın içinde biriktirilir. Bu işlem balığa çıkan sıkılana yahut istediği miktar balığı yakaladığına kani olana dek tekrarlanır. Daha fazla balık yakalamak istenmediğine karar verildiğinde ağ açılarak kurumaya bırakılır.(Resim:76) Yakalanan balıklar bazen çay kenarında ateş yakılarak hemen tüketilir, bazen de eve götürülür. (Resim:77-78)

KÖYDE YARDIMLAŞMA:

Köyde en büyük dayanışma kadınlar arasında gözlenir. Kadınlar fırında ekmek yapma, çamaşır yıkama, büyük ve küçükbaş hayvanların otlatılması gibi işlerde yardımlaşır.

Köylüler ekin ekme ve biçme zamanı imece usulü birbirlerinin tarlasında çalışırlar. Traktörü olanlar olmayanların tarlasını sürer. Tarlaya kimin ne ekmek üzere olduğu herkesçe bilindiğinden tohum alışverişine de sıkça rastlanır. (Resim:79-80)

KÖYDE GÜNLÜK HAYAT:

Tüm gün aktif olarak çalışan grup kadınlardır. Kadınlar yazın sabah saatlerinde hayvanları sağıp otlatmaya götürürler. Hayvanlar otlarken bir taraftan el

iŖi yapıp bir taraftan da sohbet ederler. Ekim zamanı öğle yemeğinden sonra tarlaya giderek meyve-sebze, mısır vs. ekerler. amaŖır yıkandığı ve ekmek yapıldığı günlerde tarlada daha kısa süre alıŖılarak bu tür iŖlere vakit ayrılır. AkŖam zeri hayvanlar yeniden otlatılmaya götürülür. Eve dönüldüğünde inekler ikinci kez sağılır ve akŖam yemeği hazırlanır. Yemekten sonra kadınlar birbirlerine oturmaya giderler. Kadınların bu rutin hayatı hergün aynı hız ve düzende sürüp gider.

Erkekler ise günlerinin tamamını kahvede sohbet ederek geçirirler. Köy dıŖında alıŖanlar sabah erkenden iŖlerinin yolunu tutarlar. Kadınlar ilçeye inmediklerinden erkekler pazarları ilçeye inerek alıŖveriŖ yaparlar. Erkeklerin yoğun olduğu tek dönem hasat ve ekin dönemleridir.

Hamamköy'n genel özellikleri verildikten sonra ileriki bölümde köyde yaŖayan halkın demografik özellikleri üzerinde durulacaktır.